

Lucie Brázdová, Postavení ordálu v systému středověké spravedlnosti a důvody jeho užití, bakalářská práce FF UK, Praha 2016, 75 stran

Oponentský posudek

Lucie Brázdová si zvolila zajímavé, a vzhledem k typu kvalifikační práce obtížné téma, stojící na pomezí historie a právní historie a vyžadující přinejmenším prvky interdisciplinárního přístupu. Svůj úkol si ještě ztížila zvolenou srovnávací metodou, takže metodologicky máme před sebou poměrně ambiciózní projekt. Rád proto hned na počátku konstatuji, že se s ním vyrovnala se ctí. Předložená studie netrpí žádnými zásadními nedostatky, téma i cíle jsou formulovány jednoznačně a srozumitelně, heuristická část odpovídá zadání a nemám k ní žádné připomínky.

Struktura práce odpovídá záměru, kromě Úvodu a Závěru je rozdělena do tří větších okruhů, v nichž se kolegyně Brázdová nejprve pokouší vymezit pojem a sledovat vývoj ordálové praxe v obecné rovině, poté se soustřeďuje na komparativní analýzu tohoto právního/důkazního institutu v Čechách, Anglii a Irsku a ve třetí části řeší funkci ordálu v soudní praxi. Předložené teze vyznívají přesvědčivě a rovněž závěry, k nimž dospívá, lze bez námitek akceptovat. Máme tedy před sebou kultivovaný text a zajímavou, logickou interpretaci jednoho z důležitých prvků středověkého nalézání spravedlnosti.

Následující připomínky je proto třeba chápat pouze jako diskusní náměty či doporučení pro další výzkum, jež nijak nesnižují deklarovanou úroveň studie. Rozhodně bych se ale v budoucnosti vyvaroval zdůvodnění volby objektu komparace jazykovými schopnostmi (s. 6). Sdělení sice na první pohled vyznívá sympaticky, navíc je formulováno jen jako jeden z důvodů, jsem však toho názoru, že do odborného projevu nepatří vůbec, neboť za jiných okolností by šlo o kritérium zcela jistě zavádějící. Kolegyně Brázdová naštěstí hned vzápětí uvádí zcela meritorní a pro srovnávací analýzu zásadní důvody, takže lze zvolenou volbu akceptovat, třebaže by si bylo možné představit i jiný výběr.

Za sporné považuji i několikrát se opakující tvrzení, že ordál byl v kontinentálním právu nahrazen torturou inkvizičního procesu (s. 11 a poněkud nejasná formulace na s. 58 a pod pozn. 210). Jednak, jak sama autorka píše v pozn. 210, bylo tu ještě akuzační právo, vyžadující předkládání, nikoliv vynucování důkazů a stavějící na dokazování viny, zadruhé inkviziční právo představuje jen vymezený výsek právních systémů středověku, přichází poměrně pozdě a rovněž jeho užití bylo vázáno na stanovený typ deliktů, kdy i použití tortury mělo svá přesná pravidla, mezi nimiž i byla – a to je zásadní odlišnost od ordálu – zásada, že

takto dosažené přiznání bylo třeba ještě potvrdit bez donucovacích prostředků. Zdá se mi tedy blíže pravdě, že tortura byla institutem zcela samostatným, jenž s úpadkem ordálové praxe nijak nesouvisel.

Druhý okruh problémů vidím v tezích o ordálové praxi ve franském právu a rozšíření tohoto institutu pod vlivem sálského kodexu (s. 16, 33, 45). Ordál ve franském zákoníku je spojen s termínem *sors*; jednalo se tedy o různé druhy losování, avšak podle mých zkušeností se Salikou lze termín interpretovat i širěji jako *výběr* či i *vyvolení*, takže bych byl na rozdíl od autorky skeptičtější, pokud jde o interpretaci tohoto pojmu jako ordálu. Navíc je zcela nesporné, už právě kvůli personalitě franského práva, že jeho šíření kontinentem je v díle přeceněno; i francouzská historiografie připouští, že jeho znalost byla až do 14. století poměrně omezená i v samotné Francii. Fakt, že ordály byly známy po celém kontinentě, bych proto spíše vysvětloval obecně antropologickými důvody a pomoc hledal v entologických výzkumech.

Stejně tak nemohu souhlasit popisovaným vztahem mezi ordálem a přísahou (s. 61). Proti tomu, že „z ordálů se postupně vyvinula část středověkého systému, která podporovala i jeho ostatní právní instituty, a to jmenovitě institut přísahy“ (s. 61) svědčí minimálně právě fakt, že Salica pojednává *sors* a *fides* jako dva různé a samostatné prvky.

Konečně poznámka poslední. Přestože je formálně poznámkový aparát v pořádku, přimlouval bych se do budoucna – jde-li o práci vystavěnou na interpretaci pramenů – za poněkud detailnější citování inkriminovaných pasáží, především z edic, ale konec konců i z odborné literatury. Úspornost citování, k níž se autorka uchýlila, totiž v řadě případů vede k tomu, že deklarovaná tvrzení nelze bez dalšího pátrání přímo z poznámkového aparátu ověřit.

Celkově však konstatuji, že práce splňuje veškerá kritéria, má charakter zcela původní a originální studie. Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji klasifikovat ji známkou:

v ý b o r n ě

Doc. PhDr. Václav Drška, Ph.D.

V Kolíně 4. září 2016